

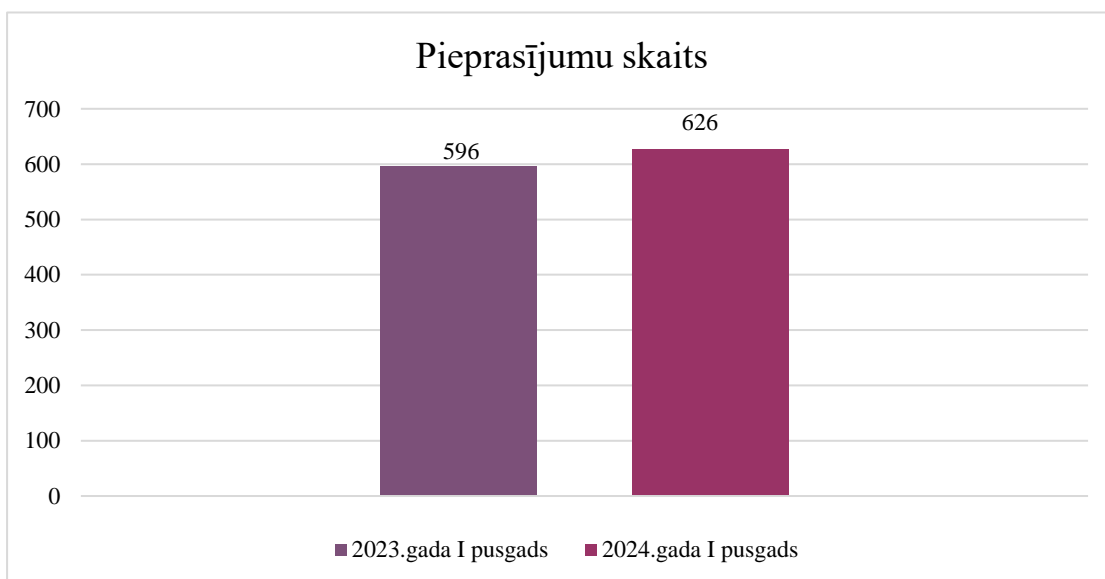
VALSTS NODROŠINĀTĀ JURIDISKĀ PALĪDZĪBA 2024.GADA I PUSGADA DARBĪBAS REZULTATĪVIE RĀDĪTĀJI

Atbilstoši Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likumā noteiktajam viena no Tiesu administrācijas (turpmāk – administrācija) funkcijām ir apsaimniekot valsts budžeta līdzekļus, kas paredzēti juridiskās palīdzības nodrošināšanai. Lai īstenotu šo funkciju, administrācija atbilstoši kompetencei slēdz juridiskās palīdzības līgumus ar personām, kuras saskaņā ar Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likumu var būt par juridiskās palīdzības sniedzējiem, un norīko tos juridiskās palīdzības sniegšanai trūcīgām un maznodrošinātām personām, vai personām, kuras pēkšņi nonākušas tādā situācijā un materiālajā stāvoklī, kas tām liedz nodrošināt savu tiesību aizsardzību (stihisku nelaimju, nepārvaramas varas vai citu no personas neatkarīgu apstākļu dēļ), vai atrodas pilnā valsts vai pašvaldības apgādībā. Administrācija par sniegto juridisko palīdzību veic juridiskās palīdzības sniedzējiem apmaksu (tai skaitā zvērīnātiem advokātiem, kuri sniedz valsts nodrošināto juridisko palīdzību pēc kriminālprocesa virzītāja uzaicinājuma).

Administrācija ir apkopojusi un publisko 2024.gada I pusgada darbības rezultātīvos rādītājus par valsts nodrošināto juridisko palīdzību.

I. Juridiskās palīdzības nodrošināšana

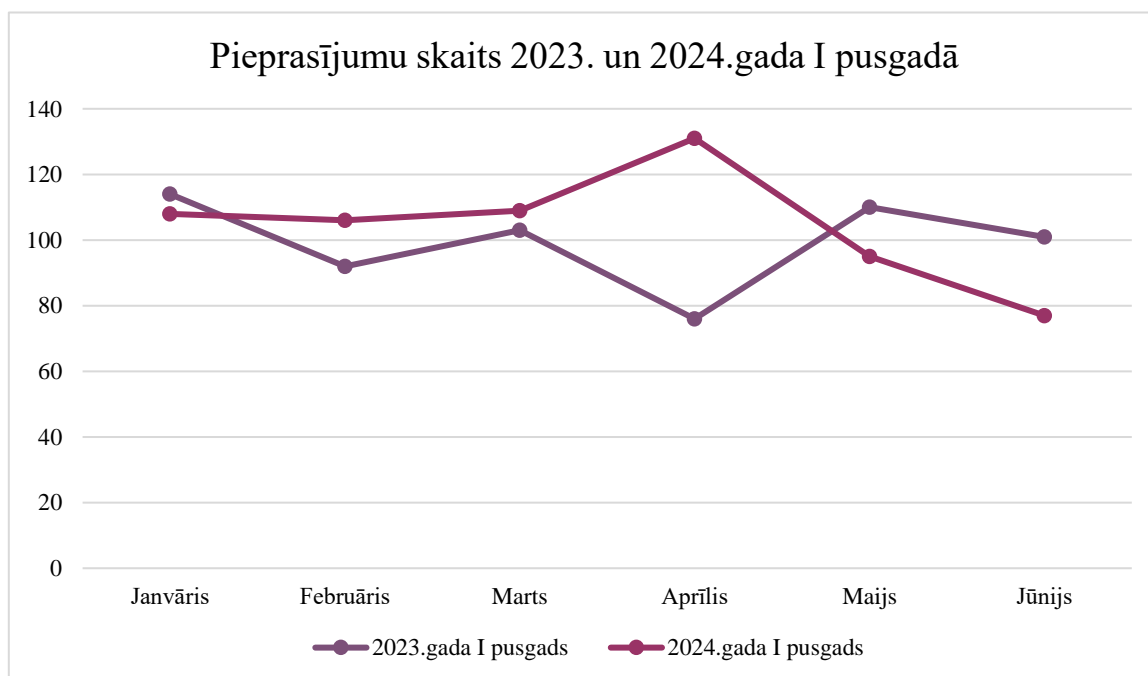
2024.gada I pusgadā (turpmāk – pārskata periods) saņemti 626 iesniegumi valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības pieprasījumam (turpmāk – pieprasījums), kas ir par 5% vairāk nekā 2023.gada I pusgadā.

Salīdzinot un vērtējot pieprasījumu skaitu pārskata periodā ar 2023.gada I pusgada pārskata datiem, secināms, ka, lai arī pieaugums ir par 30 iesniegumiem, tomēr ir novērojama tendence pieaugt pieprasījumu skaitam. Pārskata periodā lielākais pieprasījumu skaits bija aprīļa mēnesī (131), savukārt mazākais – jūnijā (77).

Vērtējot pa mēnešiem maznodrošinātu un trūcīgu mājsaimniecību skaitu, var secināt, ka pārskata periodā tas nav ar būtiskiem kāpumiem vai kritumiem, un tas korelē ar administrācijā iesniegto pieprasījumu skaitu. Var saskatīt likumsakarības no janvāra līdz aprīlim pieprasījumu pieaugumam, jo šajos mēnešos bija attiecīgi arī lielāks skaits personu, kurām bija piešķirts maznodrošinātas vai trūcīgas mājsaimniecības statuss, savukārt maija mēnesī (jūnija mēneša dati uz pārskata sagatavošanas brīdi vēl nav publiskoti) tas ir samazinājies, līdz ar ko arī maija un jūnija mēnesī ir samazinājies pieprasījumu skaits.¹

Lai arī nedaudz, tomēr sniegto pakalpojumu pieprasījums ir pieaudzis, kas izskaidrojams ar aktīvākiem sabiedrības informēšanas pasākumiem par iespējām saņemt valsts nodrošināto juridisko palīdzību. Aktīvi izplatīta informācija un skaidrojumi kā personas var saņemt valsts nodrošināto juridisko palīdzību, organizējot un novadot seminārus pašvaldību sociālo dienestu, policijas, bāriņtiesas, Bērnu tiesību aizsardzības centra un Bērnu mājas darbiniekiem. Tāpat joprojām aktīvi tiek izplatīta informācija sociālajos tīklos, veicot informatīvus pasākumus par pakalpojumiem.

¹ Labklājības ministrija. Statistika sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības jomā. Mēneša dati 2024.gadā. Pašvaldību informācija par sociālo palīdzību un LM aprēķini. Pieejams: <https://www.lm.gov.lv/lv/media/26082/download?attachment>

Iedzīvotāji turpina arī aktīvi izmanto administrācijas bezmaksas informatīvo tālruni 80001801, lai noskaidrotu jautājumus par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības saņemšanas iespējām. Pārskata periodā saņemti 1288 zvani, kas ir par 7,5% vairāk kā 2023.gada šajā periodā (1198 zvani).

Vērtējot datus par pakalpojumu pieprasīšanas kanāliem, secināms, ka ir ievērojami pieaudzis elektroniski saņemto pieprasījumu skaits (izmantojot elektronisko pastu vai oficiālo e-adresi), kas parakstīti ar elektronisko parakstu. Salīdzinot – 2023.gada I pusgadā iesniegti 136 elektroniski pieprasījumi, savukārt pārskata periodā 278 elektroniski pieprasījumi (pieaugums vairāk kā divas reizes), kas ir 44,4% no visiem pārskata periodā saņemtajiem pieteikumiem. Elektroniski iesniegti pieprasījumi palielina iespēju personai pēc iespējas savlaicīgāk saņemt pakalpojumu – valsts nodrošināto juridisko palīdzību, īpaši gadījumos, kad to nepieciešams saņemt steidzami.

Pārskata periodā atsākta apmeklētāju pieņemšana klātienē divas reizes nedēļā – otrdienās (plkst.09:00-12:00) un ceturtdienās (plkst.14:00-17:00), līdz ar ko personām, ierodoties šajā laikā iestādē, ir iespēja saņemt konsultāciju par pakalpojuma saņemšanas iespējām, aizpildīt iesnieguma veidlapu un uzzināt citu nepieciešamo informāciju saistībā ar valsts nodrošināto juridisko palīdzību vai valsts kompensāciju cietušajiem. Savukārt, ierodoties iestādē klātienē ārpus apmeklētāju pieņemšanas laika, ir iespējams saņemt iesniegumu veidlapas, iepazīties ar veidlapu aizpildīšanas paraugiem (zvanot uz iepriekš minēto bezmaksas informatīvo tālruni, iespējams saņemt praktisku palīdzību veidlapas aizpildīšanā) un aizpildīto iesniegumu ievietot iestādes pastkastē. Ja personai, ierodoties administrācijā ārpus apmeklētāju pieņemšanas laika, ir nepieciešama palīdzība un pašas spēkiem tā nevar aizpildīt iesnieguma veidlapu vai vēlas konsultāciju ar darbinieku, tad tiek nodrošināta pieņemšana un iespēja saņemt nepieciešamo konsultāciju par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības vai valsts kompensācijas cietušajiem saņemšanas iespējām. Pārskata periodā klātienē pieņemti 179 apmeklētāji un 119 iesniegumi.

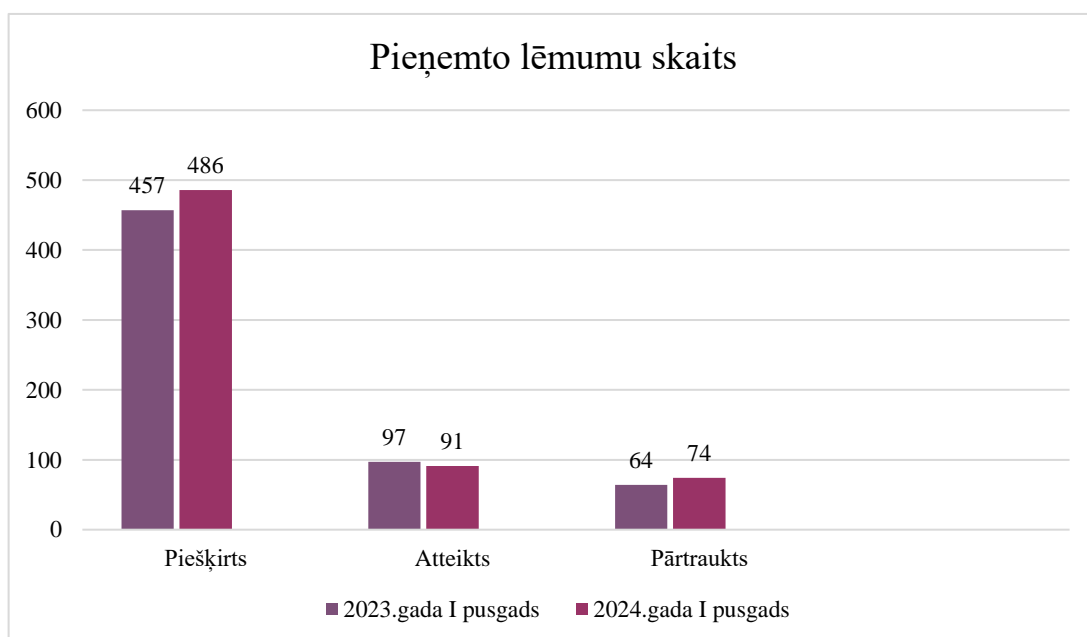
Salīdzinot datus, jānorāda, ka pārskata periodā ne tikai ir saņemti vairāk pieprasījumi nekā 2023.gada I pusgadā, bet attiecīgi arī labvēlīgo lēmumu skaits pret saņemtajiem pieprasījumiem procentuāli, lai gan nedaudz, bet tomēr ir pieaudzis. 2023.gada I pusgadā labvēlīgo lēmumu skaits pret saņemtajiem pieprasījumiem bija 76,6%, tad pārskata periodā tie ir 77,6%. Tas nozīmē, ka norit veiksmīga informācijas apmaiņa ar klientiem par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības saņemšanas iespējām, tādējādi veiksmīgi nodrošinot klientu apkalpošanu, tajā skaitā pa bezmaksas informatīvo tālruni un iestādē klātienē tiek sniegta kvalitatīva, izsmeļoša un pietiekama informācija, lai persona rezultatīvi varētu aizpildīt un iesniegt pieprasījumu un saņemt juridisko palīdzību.

Pārskata periodā kopumā tika pieņemti 659 lēmumi, kas ir par 4,7% vairāk nekā 2023.gada I pusgadā (629 lēmumi):

- 486 lēmumi par juridiskās palīdzības piešķiršanu;
- 91 atteikums piešķirt juridisko palīdzību;
- 74 lēmumi pārtraukt nodrošināt juridisko palīdzību;
- 8 cita veida lēmumi par valsts nodrošināto juridisko palīdzību.

Lēmumu skaita palielinājums salīdzinājumā ar 2023.gada I pusgadu skaidrojams ar kopējo pieprasījumu skaita palielināšanos.

Pārskata periodā pieņemti 476 lēmumi par juridiskās palīdzības piešķiršanu civillietās un 10 lēmumi par juridiskās palīdzības piešķiršanu administratīvajās lietās. Pārskata periodā nav pieņemti lēmumi par juridiskās palīdzības piešķiršanu Satversmes tiesas procesā vai trauksmes cēlējam, savukārt 2023.gada I pusgadā bija pieņemts viens lēmums par juridiskās palīdzības piešķiršanu Satversmes tiesas procesā un viens lēmums par juridiskās palīdzības piešķiršanu trauksmes cēlējam. Pārskata periodā gan saņemti četri pieprasījumi par juridiskās palīdzības piešķiršanu Satversmes tiesas procesā, kas ir par 20% mazāk, kā 2023.gada I pusgadā (pieci pieprasījumi), taču visos gadījumos atteikts piešķirt juridisko palīdzību, jo pieprasījums neatbilda Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likuma 9.¹ panta nosacījumiem. Pārskata periodā nav saņemts neviens pieprasījums no trauksmes cēlējiem par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības piešķiršanu, savukārt 2023.gada I pusgadā par valsts nodrošināto juridisko palīdzību trauksmes cēlējiem bija saņemti divi pieprasījumi.

Tiesības saņemt valsts nodrošināto juridisko palīdzību saskaņā ar Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likuma 3.panta otro daļu ir personām, ja tās:

- 1) ir ieguvušas maznodrošinātas vai trūcīgas personas statusu;
- 2) atrodas pilnā valsts vai pašvaldības apgādībā;

3) stihisku nelaimju, nepārvaramas varas vai citu no personas neatkarīgu apstākļu dēļ pēkšņi nonākušas tādā situācijā un materiālajā stāvoklī, kas tām liedz nodrošināt savu tiesību aizsardzību (informāciju un pierādījumus par to var iesniegt tikai pats iesniedzējs) – īpašā situācija.

Attiecībā par minēto 3.punktu norādāms, ka viens no aspektiem, kas var tikt traktēts kā nonākšana īpašā situācijā ir pret personu vērsta vardarbība.

Ņemot vērā personas īpašo situāciju – vardarbību ģimenē, valsts nodrošināto juridisko palīdzību personas var saņemt gan lietās, kas saistītas ar pagaidu aizsardzības pret vardarbību ģimenē jautājumiem, gan arī ģimenes tiesību strīdos pēc būtības (tai skaitā strīdos, kas saistīti ar vardarbību ģimenē).

Pārskata periodā pieņemti 38 lēmumi lietās, kas saistītas ar pagaidu aizsardzības pret vardarbību ģimenē jautājumiem, kas ir 8% no visiem lēmumiem par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības piešķiršanu. Pieprasījumi saistīti:

- ar juridiskās palīdzības nepieciešamību pieteikuma par pagaidu aizsardzību pret vardarbību sagatavošanai tiesai;
- jau ierosinātās pagaidu aizsardzības pret vardarbību lietās, kurās nozīmēta tiesas sēde, lai izskatītu pieteikumu par pagaidu aizsardzību pret vardarbību;
- lietās, kurās jau pagaidu aizsardzība pret vardarbību ir noteikta un pretējā puse ir iesniegusi tiesā lūgumu par lēmuma par pagaidu aizsardzību pret vardarbību atcelšanu.

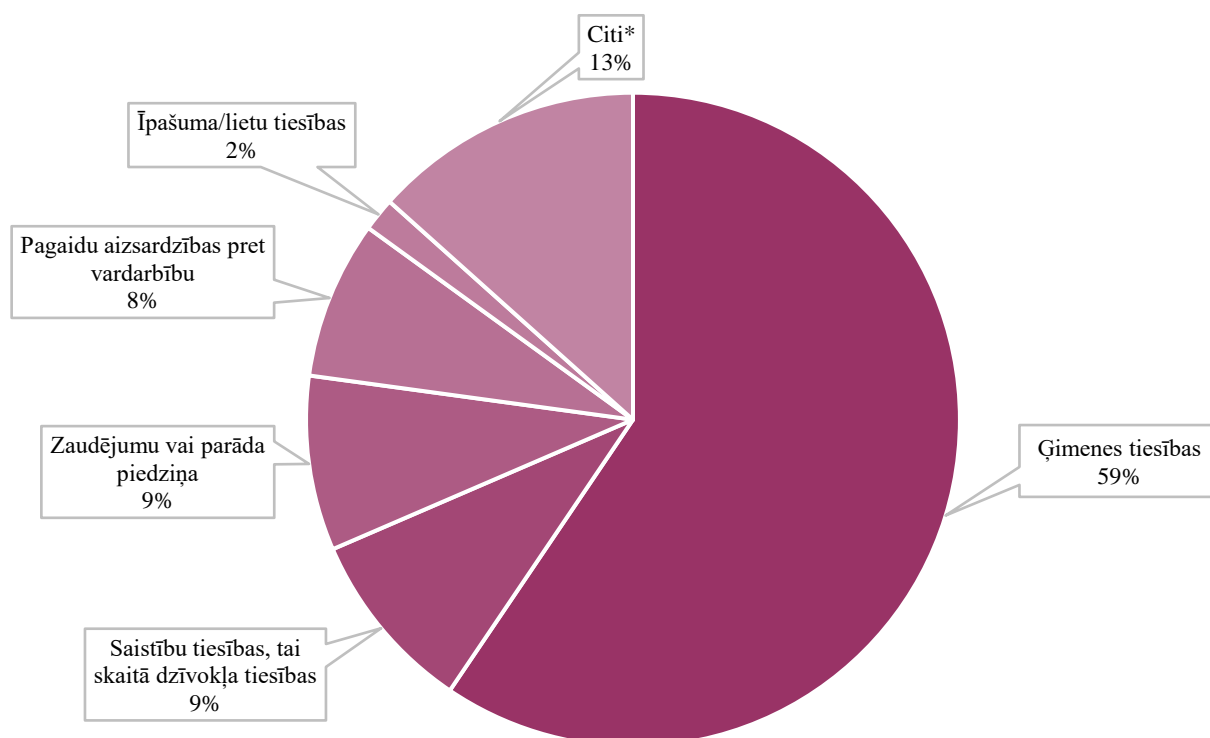
Tāpat ir gadījumi, kad personām ar tiesas lēmumu ir noteikta pagaidu aizsardzība pret vardarbību un tiesas noteiktajā termiņā ir jāceļ prasība tiesā, taču personas nezina, kādu prasību celt, līdz ar ko tiek nodrošināta iespēja saņemt juridisko palīdzību prasības priekšmeta noskaidrošanai saistībā ar noteikto pagaidu aizsardzību pret vardarbību.

Izvērtējot saņemtos pieprasījumus, secināms, ka pamats juridiskās palīdzības piešķiršanai lietās par pagaidu aizsardzību pret vardarbību ģimenē ir gan maznodrošinātas vai trūcīgas māsaimniecības statuss, gan arī personas īpašā situācija, kas saistīta ar vardarbību ģimenē. No saņemtajiem pieprasījumiem, kas saistīti ar pagaidu aizsardzības pret vardarbību ģimenē jautājumiem, 13 personām juridiskās palīdzības piešķiršanas pamats bija personas atrašanās īpašā situācijā (vardarbība ģimenē).

Personas administrācijā vēršas pēc juridiskās palīdzības dažādu strīdu risināšanai:

- ģimenes tiesībās (laulības šķiršana, uzturlīdzekļu piedziņa, paternitātes noteikšana, paternitātes pieņēmuma apstrīdēšana, saskarsmes tiesību noteikšana, pagaidu aizsardzība pret vardarbību, bērna dzīvesvietas noteikšana, ar aizgādības tiesību jautājumiem saistīti prasījumi u.c.);
- saistību tiesībās un dzīvokļa tiesībās (īres un komunālo pakalpojumu samaksas strīdi, dzīvojamās telpas lietošanas tiesību izbeigšana un izlikšana no tās, ar līgumiem saistītos jautājumos, u.c.);
- zaudējumu un parāda piedziņas jautājumos;
- darba tiesībās (darba devēja uzteikuma atzīšanas par spēkā neesošu, atjaunošana darbā, neizmaksātās darba algas piedziņa, kompensāciju piedziņa u.tml.);
- administratīvajās lietās, personai pārsūdzot bāriņtiesas lēmumu par bērnu tiesību un tiesisko interešu aizsardzību.

Pieņemtie lēmumi par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības piešķiršanu

* administratīvās lietas par bāriņtiesas lēmumu pārsūdzību, rīcībspējas ierobežošana, darba tiesību jautājumi, mantojuma tiesību jautājumi, maksātnespējas process, juridiska fakta konstatācija, par zvērināta tiesu izpildītāja rīcību

Salīdzinot datus par lēmumiem, kas ir pieņemti pārskata periodā, var secināt, ka personas nemainīgi un diezgan stabili, kā atspoguļo rādītāji, visvairāk vēlas risināt strīdus ģimenes tiesību lietās (59% no visiem pieprasījumiem).

Joprojām ir novērojams arī augsts pieprasījums pēc juridiskās palīdzības saistību tiesību, tajā skaitā dzīvokļa tiesību jautājumos un jautājumos par zaudējumu vai parādu piedziņu.

Taču kopumā vērtējot pēdējo gadu rādītājus, ir novērojama tendence samazināties pieprasījumu un attiecīgi pieņemto lēmumu skaitam lietās par zaudējumu vai parāda piedziņu, kas skaidrojams ar to, ka daudzas lietas, kas atrodas tiesā par zaudējumu vai parādu piedziņu ir vienkāršotās procedūras lietas par naudas piedziņu. Minēto lietu izskatīšana ir krietni raitāka, pārsvarā tā noris rakstveida procesā, tiesa var noteikt izskatīšanai īsāku termiņu nekā lietas vispārējā prasības kārtībā, nav paredzēta pārsūdzības kasācijas instancē un daudzi citi apsvērumi, kas paātrina šo lietu izskatīšanu tiesā.² Attiecīgi arī atvieglotāks izskatīšanas process padara to saprotamāku personai.

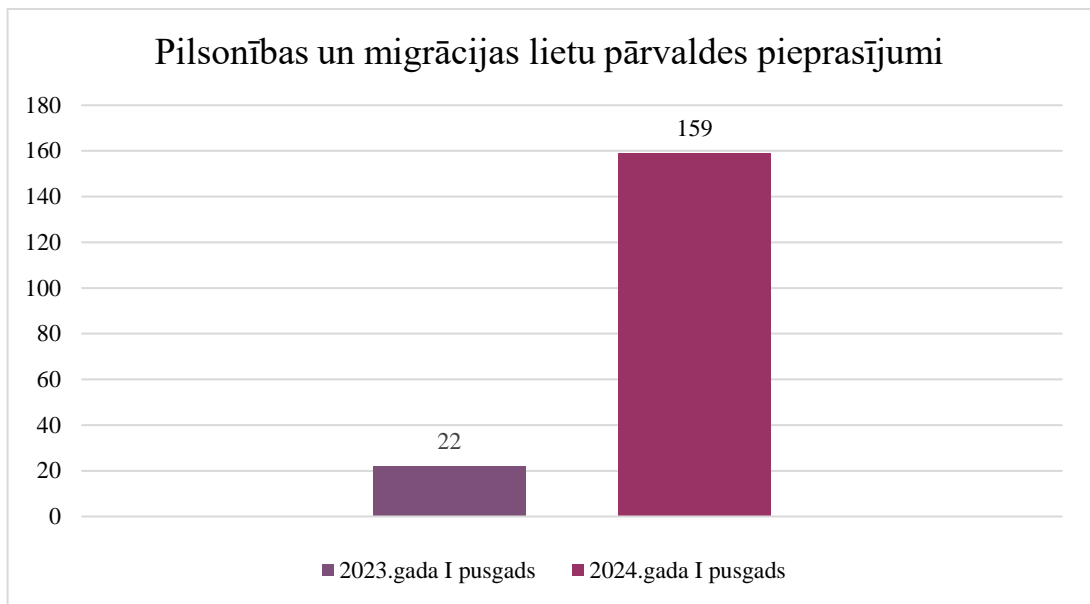
Pārskata periodā ir ievērojami pieaudzis no Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes saņemto pieprasījumu skaits par juridisko palīdzību patvēruma meklētājiem patvēruma procesā, proti, saņemti 159 pieprasījumi, kas ir septiņas reizes vairāk kā 2023.gada I pusgadā (22). Minētais ir saistīts ar ārējās drošības situāciju kaimiņvalstīs un uz robežas. Tāpat līdz pat 2024.gada 12.septembrim atkārtoti izsludināts pastiprinātās robežapsardzības sistēmas darbības režīms uz sešiem mēnešiem. Pastiprinātais robežapsardzības sistēmas darbības režīms darbojas Ludzas novadā, Krāslavas novadā, Augšdaugavas novadā, Rēzeknes novada Kaunatas pagastā un Daugavpilī, kur arī ir novērojams visaugstākais nelikumīgas šķērsošanas mēģinājumu skaits.³

Valsts robežsardzes juridiskās palīdzības pieprasījumu skaits pārsūdzības procedūrās patvēruma piešķiršanas ietvaros ir samazinājies no 11 pieprasījumiem 2023.gada I pusgadā līdz trīs pieprasījumiem pārskata periodā.

Savukārt pārskata periodā saņemts viens pieprasījums nodrošināt juridisko palīdzību izraidāmajam ārzemniekam izraidīšanas procedūrā.

² <https://www.ta.gov.lv/lv/jaunums/naudas-piedzinas-civilprocess-vienkarsota-procedura-prieksnoteikumus-un-ieguvumus-skaidro-tiesnesis>

³ <https://www.iem.gov.lv/lv/jaunums/valdiba-atkartoti-izsludina-pastiprinatu-robezapsardzibas-sistemas-darbibas-rezimu-no-sa-gada-13-marta>

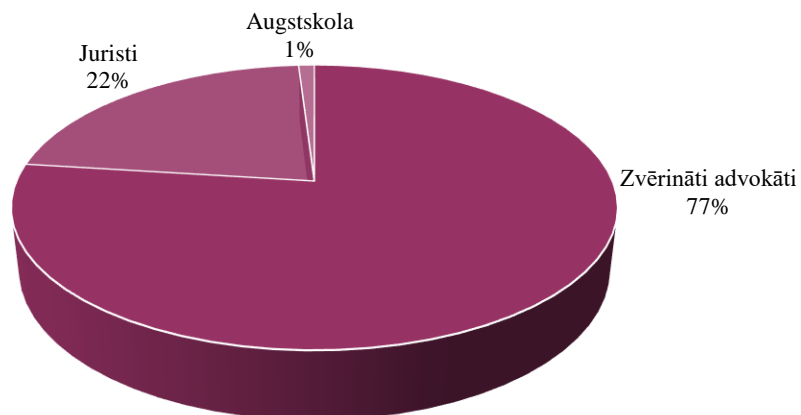

Pārskata periodā Tieslietu ministrijā apstrīdēti trīs lēmumi par valsts nodrošināto juridisko palīdzību, no kuriem divi atstāti negrozīti, savukārt par vienu uz pārskata sagatavošanas brīdi no Tieslietu ministrijas nav saņemta atbilde par apstrīdēšanas iesnieguma izskatīšanas rezultātu. Pārskata periodā nav aktīvu tiesvedības lietu, kurās būtu pārsūdzēts Tieslietu ministrijas lēmums. Salīdzinot 2023.gada I pusgada datus, tad apstrīdēto lēmumu skaits ir līdzīgs kā pārskata periodā (tas ir trīs lēmumi).

Lai nodrošinātu valsts nodrošināto juridisko palīdzību civillietās (t.sk. pārrobežu strīdos), administratīvajās lietās un Satversmes tiesas procesā, administrācija slēdz juridiskās palīdzības līgumus ar juridiskās palīdzības sniedzējiem (zvērinātiem advokātiem, zvērīnātu advokātu palīgiem, juristiem, biedrībām, augstskolām u.c.). Uz pārskata perioda pēdējo dienu (2024.gada 30.jūniju) spēkā bija 100 juridiskās palīdzības līgumi, tajā skaitā:

- 77 ar zvērīnātiem advokātiem;
- 22 ar juristiem;
- 1 ar augstskolu (Daugavpils Universitāti).

Juridiskās palīdzības sniedzēju sadalījums uz 2024.gada I pusgada pēdējo dienu

Analizējot datus par juridiskās palīdzības sniedzējiem pārskata periodā, secināms, ka sniedzēju skaits šajā periodā ir samazinājies par diviem sniedzējiem, taču salīdzinot kopumā sniedzēju skaitu ar iepriekšējiem gadiem, tam ir tendence nedaudz samazināties.

Salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem, juristu un augstskolu skaits paliek praktiski nemainīgs, bet zvērinātu advokātu un viņu palīgu skaits samazinās. Līgumu darbības laikā daļa zvērinātu advokātu palīgu kļūst par zvērinātiem advokātiem, tas izskaidro zvērinātu advokātu palīgu skaita samazinājumu. Pārskata periodā saņemts viens iesniegums par juridiskās palīdzības līguma uzteikšanu, iemesli uzteikumam nav norādīti, bet secināms, ka juridiskās palīdzības sniedzējs izmantojis juridiskās palīdzības līgumā noteiktās tiesības vienpusēji uzteikt līgumu 30 dienas iepriekš, rakstiski par to brīdinot administrāciju.

Juridiskās palīdzības sniedzēji mazāk slēdz jaunus juridiskās palīdzības līgumus, kā arī netiek pagarināti līgumi uz atkārtotu termiņu juridiskās palīdzības sniedzēja noslodzes dēļ.

Taču jāpiemin, ka administrācija periodiski uzrunā Latvijas Zvērinātu advokātu padomi vai pašus zvērinātus advokātus par iespējām slēgt juridiskās palīdzības līgumu ar administrāciju. Administrācija 2024.gada 5.jūnijā rīkoja sanākumi ar juridiskās palīdzības sniedzējiem, tajā skaitā sanāksmes laikā uzrunājot un aicinot juridiskās palīdzības sniedzējus informēt kolēģus par iespēju slēgt juridiskās palīdzības līgumu ar administrāciju.

Pārskata periodā ir noslēgti divi jauni līgumi ar juridiskās palīdzības sniedzējiem. Juridiskās palīdzības sniedzēji kopumā sniedz juridisko palīdzību 31 Latvijas pašvaldībā un lielākais juridiskās palīdzības sniedzēju skaits nemainīgi ir Rīgā.

Sniedzēju skaita sadalījums pa apgabaliem:

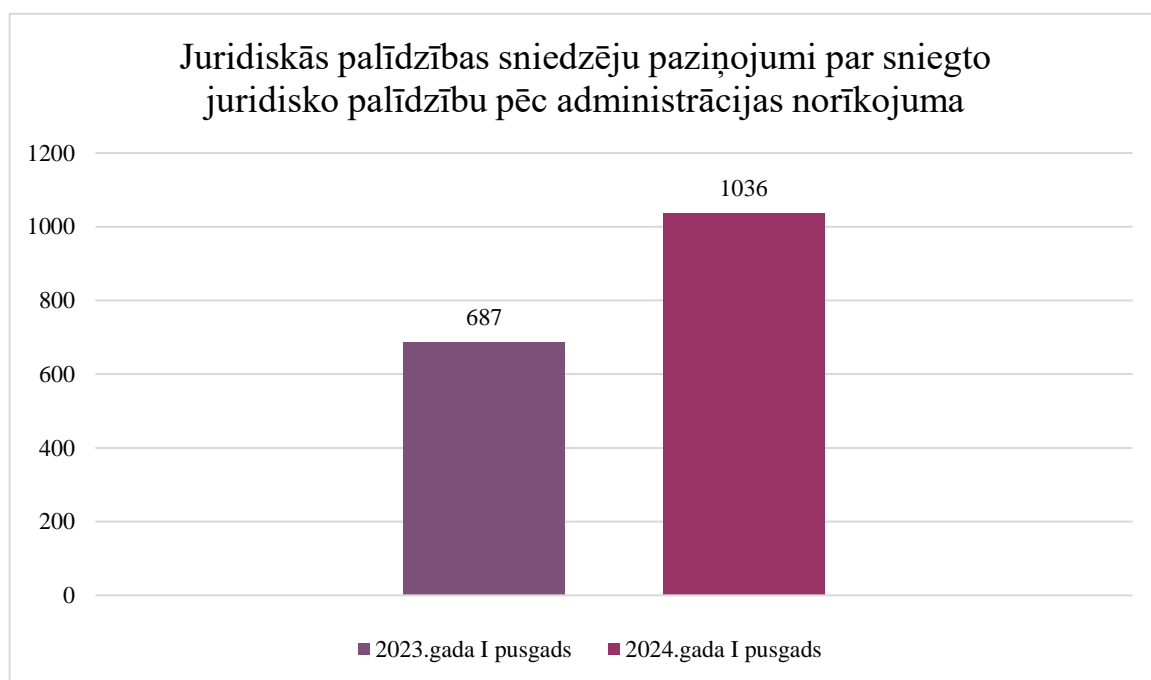
- Rīgas apgabala teritorija – 55;
- Vidzemes apgabala teritorija – 7;
- Latgales apgabala teritorija – 13;
- Zemgales apgabala teritorija – 16;
- Kurzemes apgabala teritorija – 15.

II. Paziņojumu par sniegto juridisko palīdzību apstrāde

Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības nodrošināšanai pārskata periodā izmaksāti 933 611,31 *euro*.

Juridiskās palīdzības sniedzēju paziņojumi par administrācijas norīkojuma izpildi un juridiskās palīdzības sniegšanu civillietās un administratīvajās lietās pārskata periodā saņemti par 50,8% vairāk nekā 2023.gada I pusgadā.

Ievērojamais saņemto paziņojumu skaita pieaugums ir izskaidrojams ar to, ka, sākot ar 2023.gada 24.jūliju paziņojumi civillietās, administratīvajās lietās un Satversmes tiesas procesā ir iesniedzami elektroniski administrācijas tīmekļvietnē. Līdz ar ko ir atvieglots paziņojumu iesniegšanas process, tie tiek iesniegti savlaicīgi, jo tie nav jāsūta pa pastu, nav nepieciešams iesaistīto pušu (juridiskās palīdzības saņēmēja, ja ir sniegta juridiskā palīdzība tiesā, tad arī tiesneša) paraksts. Pakalpojums ir efektīvizēts, notiek ātrāka procesa norise.

Juridiskās palīdzības sniedzēju paziņojumi kriminālprocesos par sniegto juridisko palīdzību pēc kriminālprocesa virzītāja uzaicinājuma saņemti par 10,47% vairāk nekā 2023.gada I pusgadā (2023.gada I pusgadā 8354 paziņojumi, 2024.gada I pusgadā 9229 paziņojumi). Par juridiskās palīdzības sniegšanu saskaņā ar Ārstniecības likuma 68.¹ pantu pārskata periodā tika saņemti 83 paziņojumi (2023.gada I pusgadā 92 paziņojumi).

Izmaksātie naudas līdzekļi 2024.gada I pusgadā par sniegto valsts nodrošināto juridisko palīdzību (euro)	933 611,31
administratīvajās lietās	39 638,52
civillietās	56 284,81
krimināllietās pēc procesa virzītāja uzaicinājuma	830 958,50
saskaņā ar Ārstniecības likuma 68. ¹ pantu	6 729,48

Informācija apkopota 30.07.2024.